

त्रित आप्त्यः। अग्निः। त्रिष्टुप्

स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देव।

सचेमहि तव दस्म प्रकेतैरुरुष्या ण उरुभिर्देव शंसैः ॥ १०.००७.०१

नः- अस्माकम्। अग्ने देव। दिवः पृथिव्याः- द्यावापृथिव्योः। यजथाय- दानधर्माय। विश्वायुः- स्वस्ति- सर्वलोकमङ्गलम्। धेहि- धारय। दस्म- दर्शनमय। देव। तव- भवतः। प्रकेतैः- प्रज्ञाभिः। सचेमहि- सङ्गता वयम्। उरुभिः- विस्तीर्णैः। शंसैः- मन्त्रैः। नः- अस्मान्। उरुष्य- रक्ष ॥१॥

इमा अग्ने मतयस्तुभ्यं जाता गोभिरश्वैरभि गृणन्ति राधः।

यदा ते मर्तो अनु भोगमानव्वसो दधानो मतिभिः सुजात ॥ १०.००७.०२

सुजात- शोभनजन्मयुक्त। वसो- चित्तवृत्तिस्तम्भकारक। वसु स्तम्भे। यदा। मर्तः- मनुष्यः। ते- तव। भोगम्- अनुभूतिम्। मतिभिः- मननैः। दधानः- धरन्। अनु आनट्- अनुलभते। तदा। इमाः- एताः। मतयः। अग्ने। तुभ्यम्- भवदर्थम्। जाताः- उत्पन्नाः। गोभिः- चिद्रश्मिभिः। अश्वैः- प्राणैः। राधः- संसिद्धिम्। अभि गृणन्ति- आभिमुख्येन स्तुवन्ति ॥२॥

अग्निं मन्ये पितरमग्निमापिमग्निं भ्रातरं सदमित्सखायम्।

अग्नेरनीकं बृहतः सपर्यं दिवि शुक्रं यजतं सूर्यस्य ॥ १०.००७.०३

अग्निम्- सर्वभूतहितरत्युद्भूतसङ्कल्पम्। पितरम्- जनकम्। मन्ये- जानामि। अग्निम्। आपिम्- बन्धुं जानामि। अग्निम्। भ्रातरम्- सोदरम्। सदमित्- सदैव। सखायम्- मित्रं जानामि। दिवि- चिदाकाशे। सूर्यस्य- आत्मसूर्यस्य। यजतम्- पूजनीयम्। शुक्रम्- शुभ्रं शुद्धमिति भावः। बृहतः- महतः। अग्नेः- सर्वभूतहितक्रतोः। अनीकम्- आत्यन्तिकं भावम्। सपर्यं- परिचरामि ॥३॥

सिद्धा अग्ने धियो अस्मे सनुत्रीर्यं त्रायसे दम् आ नित्यहोता।

ऋतावा स रोहिदंश्चः पुरुक्षुर्द्युभिरस्मा अहभिर्वा ममस्तु ॥ १०.००७.०४

यं । दमे- गृहे । नित्यहोता- नित्यदेवाह्वाता सन् । आ- समन्तात् । त्रायसे- रक्षसि । अस्मे- अस्य ।
सनुत्रीः- संभक्रयः । धियः । अग्ने । सिध्राः- सिद्धाः । ऋतावा- सत्ययुक्तः । सः- असौ । रोहिदश्वः-
ज्वलदश्वः दीप्तिमत्प्राण इति भावः । पुरुक्षुः- बह्वन्नोग्निः । अस्मै- एतादृशायान्नये । द्युभिः अहभिः-
दिवसैर्देवीप्रज्ञाभिरिति भावः । वामम्- वननीयं हविः । अस्तु- भवतु ॥४॥

द्युभिर्हितं मित्रमिव प्रयोगं प्रत्नमृत्विजमध्वरस्य जारम् ।

बाहुभ्यामग्निमायवौऽजनन्त विश्वु होतारं न्यसादयन्त ॥ १०.००७.०५

द्युभिः- स्वभाभिः । हितम्- हितकरम् । मित्रमिव- सखायमिव । प्रयोगम्- प्रयोक्तव्यम् । प्रत्नम्-
पुराणम् । ऋत्विजम्- अस्मदर्थं यज्ञकरम् । अध्वरस्य- यज्ञस्य । जारम्- समापयितारम् । यज्ञेषु
स्तव्यं वा । विश्वु- प्रजासु । होतारम्- देवाह्वातारम् । अग्निम्- पावकम् । बाहुभ्याम्-
हस्ताभ्यामित्याधिभौतिके । अध्यात्मे तु हस्तोपलक्षितशोभनकर्मणा । आयवः- मनुष्याः ।
अजनन्त- अजनयन् । न्यसादयन्त- नियमेन सादितवन्तः ॥५॥

स्वयं यजस्व दिवि देव देवान्किं ते पाकः कृणवदप्रचेताः ।

यथार्यज ऋतुभिर्देव देवानेवा यजस्व तन्वं सुजात ॥ १०.००७.०६

स्वयम्- स्वतः । दिवि- चित्ताकाशे । देव- द्योतनशीलान् । देवान्- द्योतनशक्तीः । यजस्व- सङ्गताः
कुरु पूजय च । अप्रचेताः- अज्ञानी । पाकः- पक्तव्यचित्तयुक्तः । किम् । ते- तव । कृणवत्- कर्तुं
शक्यते । देव । देवान् । यथा । ऋतुभिः- उचितकालैः । अयजः- पूजयसि । एव- तथा । सुजात-
शोभनजन्मयुक्त । तन्वम्- स्वामेव तनुमपि । यजस्व- पूजय उपास्व ॥६॥

भवां नो अग्नेऽवितोत गोपा भवां वयस्कृदुत नौ वयोधाः ।

रास्वा च नः सुमहो हव्यदातिं त्रास्वोत नस्तन्वोऽप्रयुच्छन् ॥ १०.००७.०७

अग्ने- सर्वभूतहितक्रतो । नः- अस्माकम् । अविता- रक्षकः । भव । उत- अपि च । गोपाः-
अस्मच्चिद्रश्मिपालकः । भव । वयस्कृत्- हव्यकृत् । उत- अपि च । नः- अस्माकम् । वयोधाः-

हव्यधारकः । भव । सुमहः- महात्मन् । नः- अस्मदर्थम् । हव्यदातिम्- हव्यदानबुद्धिम् । रास्व-
देहि । उत- अपि च । अप्रयुच्छन्- अप्रमाद्यन् । तन्वः- अस्मद्रूपाणि । त्रास्व- रक्ष ॥७॥

Dr. Rangraji